

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
pentru oraș și suburbii
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zrinyi Nr. 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Două învățăminte.

Arad, 19 Septembrie.

Deschiderea școlii de fete din Arad ne-a prilejuit o sumă de considerații asupra primejdiei desnaționalizării prin cultura străină. Chestiunea are însă și alte două laturi cu cari putem completa expunerile noastre.

Prima chestiune e a cuceririi orașelor prin instituții naționale cât mai multe. Viața românească din aceste flori exotice, de sevă, răsărite în ținuturi românești, este anemică, se simte străină și stingherită și nu înaintază de loc, până când elementul străin face progrese rezezi. Care-i explicația? Sunt nenumăratele instituții și așezăminte străine pe cari statul și particularii le așează cu abundență acolo spre a întări acele ostrovuri firave ale limbii și naționalității ungurești. Orașele noastre sunt pline de școli, administrații, bănci, societăți, teatre, muzee etc. ungurești. Aceste instituții sunt chemate nu atât a exprima, cât a creia viața ungurească.

Și nu putem tăgădui că metoda aceasta a avut până acuma rezultate excelente pentru adversari. Orașe cari, cu o generație în urmă, erau încă lipsite de orice caracter unguresc, azi sunt complet, pe trei sferturi, sau cel puțin pe jumătate maghiarizate, în scurtul interval de 30—40 de ani.

Cu acest chip s'a săvârșit în acest răstimp scurt o adevărată revoluție pașnică în favoarea elementului unguresc. Centrul lui de greutate politică s'a mutat dela țară la orașe. Domnia lui politică, hegemonia ungurească se razimă azi nu pe boierime și țărănime ca înainte, ci pe aceea orașenească, pe mica industrie, pe

comerț și pe marea industrie născândă. Până și proletariatul industrial servește în mod direct sau indirect interesele acestei hegemonii.

Spre a combate această primejdie, nu ne rămâne decât să primim și noi lupta pe terenul unde ni se oferă, adică la orașe. Trebuie să organizăm tot mai mult lupta economică, socială și culturală pentru cucerirea lor. Călea cea dintâi, deși nu singura, este înființarea de cât mai multe instituții culturale. Dacă vom cerceta mai amănunțit situația Românilor la orașe, vom vedea că suntem mai slabi în orașele unde avem mai puține instituții naționale, deși poate populația rurală împrejur e în chip covârșitor românească, de pildă în Cluj, Dej, Timișoara, Oradea-mare și în parte chiar și în Arad.

Dimpotrivă elementul românesc e mai conștient și mai viguros, clasa cultă mai nevoasă, mai activă, în orașele cu un număr mai mare de așezăminte. Amintim aici Sibiiul, Brașovul, Blajul. În Cluj avem azi vre-o 12.000 de suflete românești, cari totuși nu au importanța națională a celor 7000 de români din Sibiiu și nici măcar a celor 2000 de români din Blaj. Pentru ce? pentru că în Cluj lipsesc așezămintele cari în Blaj și Sibiiu formează vertebra sigură a românismului.

Dacă în orașe ca Timișoara, Clujul, Oradea, Șimleul, Sighetul Marmăției, Deva, Dej, Târgul Murașului, Aiudul etc. am avea atâtea instituții, ca în Brașov sau Sibiiu, cu cât nu ar sta mai bine și românismul în orașele acelea, dar și împrejurul lor! Putem să spunem chiar că pentru a trezi țărănimea unui ținut și a mobiliza politiceste mai întâi trebuie să creștem o viață românească în centrele lor orașenești; trebuie să așezăm într'insele

o garnizoană de luptători cari pe urmă vor trezi și satele dimprejur.

Etnicește, lupta noastră înaintază dela sate la orașe, dar politicește, ea urmează calea inversă: trezirea maselor vine dela orașe la sate.

Când vrem deci să trezim un ținut amorțit, rămas fără conștiință, trebuie să ne înfigem întâi în orașul lui central și de acolo să începem acțiunea. Dacă Bihorul sau Maramureșul au rămas fără conștiință și activitate națională, vina nu e fost a bietelor sate românești, oropsite și întunecate, ci a orașelor lipsite de orice viață, orice duh românesc.

Se înțelege că nu este mai ușor a cere decât a creia instituțiile românești în orașe. De câtă vreme nu se vorbește de proiectul a trei episcopii noi românești în Timișoara, în Oradea și în Cluj. Cât de mare ar fi câștigul cauzei noastre naționale întregi dacă s'ar putea înfăptui această veche dorință. Trei orașe mari și cu ele trei mari ținuturi s'ar putea câștiga pentru mișcarea națională, adaugând în mod considerabil puterile noastre de azi, atât de reduce.

Sunt însă altfel de instituții cari se pot creia, nu ușor, dar cu mai puține greutateți ca episcopiile nouă. Iată în Arad, în câțiva ani, femeile române prin neobosită și admirabilă stăruință, au izbutit să creeze aproape din nimic o nouă mare instituție românească: școala de fete. Au făcut propagandă, au alergat fără preget, au bătut la toate ușile și în fața unor oaspeți atât de cuceritori și irezistibili, s'au deschis porțile cele mai grele și ferecate ale egoismului și indolenței.

Școala a răsărit fără de veste, aproape

Inchinare lui Aurel Vlaicu.

Pornî mașina 'n uriașu-i sbor
Ca vulturul semet către lumină;
Și se urca luptând în zări cu spor
Cu ea 'mpreună 'nvingerea deplină.
Așa se 'naltă care știu ce vor
Deasupra celor mulți legați de tină;
Și ne-aducea la toți el aurora,
Căci el, a fost al nostru-al tuturor!

Pornî mașina nebunește 'n zare
Mai veselă ca ori și când, mai bună,
Helicele se învârteau ușoare
Sub smaltul zilei gata să apună,
Iar slava clocotea răsunătoare
Deasupra peste ea, ca o cunună.
Și se urca mereu în sfere 'ntinse
Spre bolta-albastră a stelelor aprinse.

Pornî mașina bubind în sus
Cu aripile 'ntinse, ca un vis
Frumos și-atrăgător cum alte nu-s
Peste cuprinsul negrului abis...
Și când plecă, în slavă când s'a dus,
Când golu'n urmă a rămas deschis
In infinitul bolților senine,
Mulțimea i-a strigat: „să vii cu bine!”

Și pieptul lui svăcnea înflorat
Cum niciodată 'n viață nu-i svăcnise;
Părea c'odată inima i-a stat
Și mîntea de 'ncordare i-amețise,
Căci clipa pentru care-a așteptat
Lungi ani de suferință, tot sosise...
Și-atunci, biruitor cum n'a fost altul,
Iși începu marea în slavă saltul.

Ca Prometeu odinioară, când
Vroia să smulgă-olimpicilor focul,
Așa 'ndârjit în fața tainei stând
Cu ochii-aprinși recunoscându-și locul,
Purtat pe-aripa falnicului gând
Iși încerca cutezător norocul;
Căci el era mai bun, mai plin de har,
Lucind în noaptea noastră ca un far.

Și tot mai sus, mai sus către lumină...
Vroind în sbor s'ajungi pe cel ce-apune
Străfulgerai văzduhu 'n chip de-albină
Sărguincios spre fagurul-minune
Din care te gândeai cu mâna plină
Și nouă să ne dai nădejdi mai bune;
Și 'naintai cu ochii 'ndepărtare,
Să-ți vezi cu ochii visul tău cel mare.

Cum dispăreau în urma ta câmpia,
Și-ogoarele de aur, și coline,

Simțea crescând în pieptu-ți armonia
Singurătății 'ntinse peste tine;
Acolo-i adevărul, poezia,
Nețărmită a bolților senine,
Și-urechea ta sta glasul să le-asculte
Uitând ocară, hule, și insulte...

Cei mari așa sunt pururea, și buni
Și iertători, — și ori și cât ai vrea
Din înălțime-amar să te răsbuni:
Tu uiți că lume'-a fost așa de rea,
Cu bunătate hula o 'ncunună.
Și 'ncrezător etern în a ta stea
Te străduiai sositrea ta să fie
Cea mai frumoasă pentru noi solie.

Dar tocmai ca Titanul, când pe vremuri
Cuprinsă Olimpu 'nstăpănit pe soarte;
Când îmbătat de 'nvingere nu tremuri,
Ci dârz, îndemni aripa să te poarte
Acolo unde tu nu te cutremuri
Ca muritorii-obșnuiți, de moarte;
Deodată un fulger sfășie inaltul,
Și-ți opăci fără de veste saltul...

Aripile se frânse de lovire,
Și trupul cald, rostogolit în aer,
Ca Phaeton, căzu în nesimțire
Aprins în roșul flăcărilor caer.

pe nesimțite, ca o Veneră fermecătoare din spuma mării. Aradul a câștigat o nouă cetățuie, un nou nucleu în jurul căruia se cristalizează nouă viață, noi forțe, coordonându-se celorlalte și intrând în angrenajul organizației noastre naționale. Lăudând femeile române cari ne-au dăruit acest prețios și mândru turn în sistemul de fortificații naționale cari compun Aradul românesc, ne amintim și de o altă biată instituție românească, în alt oraș, rămasă de atâta vreme neisprăvită. E vorba de gimnaziul românesc din Brad.

Gândiți-vă că avem abia 4 licee românești, când ne-ar trebui cel puțin 20 și că de 46 de ani încoace nu am avut dreptul de a mai înființa decât un *singur* nou liceu, la Brad, gata și el pe jumătate — ei bine într'o jumătate de secol aproape, nu am fost în stare să umplem nici măcar acest singur cadru gol ce ni-s'a lăsat. Gimnaziul din Brad nici azi nu a devenit încă liceu și știe Dumnezeu când va deveni. Iată o pildă a neglijenței noastre de al cărei autor nu întreb aici, ci o constat numai.

În sfârșit să mai adăogăm o observație de alt ordin.

Școala de fete din Arad ne reamintește o prețioasă învățătură. Ea e o pildă strălucită pentru ilustrarea principiului de *self-help* național. Atâta timp toată înțelepciunea politicei noastre se încheia în ideea mântuirii noastre — *prin alții*.

În năcazul și în durerea noastră ne-am adresat cu jalbe lumii întregi: împăratului, străinătății, fraților noștri din alte părți, cerându-le să puie capăt tirăniei ungurești. O întreagă epocă din istoria luptelor noastre naționale s'ar putea intitula: epoca petițiilor și memorandumelor politice.

Și care a fost rezultatul acestei politici? Nu numai că nimeni nu ne-a ajutat, dar, în nădejdea intervenției ce solicitam, ocupați mereu cu redactarea de memorii politice, treburile de aici de acasă au stat baltă. Nimeni nu s'a îngrijit de micile noastre nevoi și mizerii; noi aveam doar alte ocupații mai importante, discutăm cu dinastia, cu Europa și citam pe Montesquieu. Și când în sfârșit, oboșiți de vaitături și jalbe zadrănice, ne-am întors acasă, aici am găsit toate în plină stag-

*Și ca un soare plutitor în fire
Te-ai stins încet, și fără nici un vaer;
Și 'n spasmul greu al ultimei vibrații
Mureai cu gându' mbrățișându-ți frații...*

*El mort? Se poate? Cine-ar fi crezut
Cuvântului aducător de veste?
Era prea trist să-l știi deodată' căzut
Pe cel rătăcitor în nori, pe creste,
Ca vulturul în spațiu, nevăzut,
Să-l știm de-acum cu toții că nu este!...
Însă pe care-l biruise firea
Îl apoteozează nemurirea.*

*S'opri mașina 'n uriașu-i sbor
Ca vulturul semeț către lumină;
Cum se urca luptând în zări cu spor
Cu ea 'mpreună 'nvingerea deplină!
Așa se 'nalță care știu ce vor
Deasupra celor mulți legați de tină;
Și ne-aducea la toți el aurora
Căci el a fost al nostru, al tuturor!*

Dârste.

I. Broșu.

mare și decădere, ogorul nelucrat, ograda plină de bălării și casa în ruină.

Ce era să facem? Glasuri au răsărit și au rostit acest cuvânt care ne părea întâi cu totul nou, străin și poate chiar absurd: *prin noi înșine!* Din acest mare principiu a răsărit și școala din Arad. Nu este o simplă coincidență: câtă vreme a ținut epoca pe care am numit-o a petițiilor și memoriilor naționale, cauza școlii din Arad a stagnat deasemenea, timp de zeci de ani de zile. Odată cu isprăvirea acestui period a intrat viața nouă în măduarele înțepenite ale Reuniunii. După puțini ani de activitate febrilă, școala a luat ființă.

Se înțelege că nimeni nu se gândește să tăgăduiască marea parte pe care d. Vasile Stroiescu o are în realizarea acestui vis. Dar nimeni nu va putea tăgădui nici partea nu mai puțin însemnată a femeilor noastre în ridicarea acestui nou așezământ românesc. Ele au dat o minunată pildă de energie și activitate, de succes *prin noi înșine*, prin puterile noastre.

Și ne întrebăm: dacă o mână de femei slabe a putut să dobândească, cu ajutorul acestui principiu, rezultate atât de mari, unde am fi ajuns, unde am ajunge în viitor măcar, dacă bărbații l'ar îmbrățișa cu aceeași caldă și entuziastă convingere?

Doliul d-șoarelor române.

Budapesta, 18 Sept.

Dragi sorloare,

Grea jale apasă asupra bietului nostru neam, în aceste zile de vară târzie. Durerea a împânzit tot largul de văi și de coline unde se adăpostește vre-un suflet românesc. Moartea nemiloasă nu s'a mulțumit cu ceea ce coasa ei crâncenă poate să culegă din țărâna drumurilor mari, din glodul tuturor colțurilor pământului, ci de data asta și-a falfăit aripile de întunecare pe căile puțin obișnuite ale văzduhului, ochiul ei însângerat s'a oprit asupra vulturului ce-și oglindea fruntea în lumina soarelui arzător, și pumnul i-a căzut zdrobitor asupra unui erou al minții și al geniului omenesc: l'a găsit tocmai pe Vlaicu al nostru, pe dumnezeiescul Prometeu al iscusinții românești... Of, dragi Surorole, cum se vor fi cutremurat moșnegii Carpați, Omul, și toate culmile din Negoii până în crăiescul Ceahlău, când mașina măaștră a lui Vlaicu s'a rostogolit spre huma ucigașă!...

În singurătatea chiliei mele, par'că mă cearcă un simțământ ciudat: urechile îmi sună și ochii mi se împăinjenesc... După o clipă, iată, văd o cărare de lumină, peste văi și dealuri arse de soare. Pe spatele unei mări de diamant plutește o barcă cu linii svelte, armonioase. Alături de cârmă o față brună, cu doi ochi mari, schinteietori. Un Făt-frumos din basme, în căutarea unui ideal îndepărtat... Barca plutește lin, ca un gând împăcat. Dar, deodată, un val dușman, răscolit de duhuri necurate, se înalță mugind, se apropie, se avântă. Năierul observă atacul și, zimbând eroic, strânge cârma. Lupta crâncenă: nizuința omului geniu se răsboiește cu furia forțelor negative. Inima eroului bate tare, brațele i se incoardă. Valul mugeste. O clipă... Cârma se frânge, naia se descheie cu șuer. Eroul simte că puterea l-a părăsit și-și pleacă brațul. Dar pe buze îi flutură un suris luminos: sufletul i se desface dintre farmăturile de carne însângerată și, ușor, descătușat, plutește mai departe spre zarea luminoasă a idealului dorit... În urmă rămân semnele luptei: lemn și oțete, oase și sânge. Nimic din curățenia geniului, a spiritului surizător. Acela n'a fost înfrânt, ci își continuă calea mântuitoare, departe spre țință!...

...Din dureroasa mea visare mă deștept împăcată, potolită. Făt-frumos n'a fost biruit, el

trăiește, mai curățit și mai lămurit, în sbuciumul luptei. Îi văd zimbetele de zeu al biruinței, care l'a consfințit. Îl văd, e frumos, e mândru, e divin în lumea lui de nemurire. Slavă fie, netrupescule Făt-frumos!

Și, totuși, o, un popor întreg e în hohote de plâns adânc, sfâșietor. Vlaicu, ah Vlaicu, nu mai este! Cum, Vlaicu nu mai este? Ce plângeți?

Imi vine să sfidez o lume, zicându-i: neună. Pe cei vii de ce-i plângeți? Vlaicu e erou, el trăiește, plutește și acum și va pluti veșnic peste creștetele munților noștri. De ce plângeți?

Dar, în împotrivirea mea, dau cu ochii peste gazetele din urmă. Citesc de-o mamă, care se sbate în lacrimi arzătoare, de-un tată, care nu poate scoate o vorbă, de frate și de-o sorioară plâpândă, care aude că s'a dus „nenea”, vede fete înlăcrimate, haine cernite, deschide ochi mari, se uită și nu înțelege, pe urmă, apăsată de ceva tainic, desface buzișoarele și plânge, plânge, săraca, cu tresăriri de grea durere. ...Ah, cum plânge! Aud de coșciug, de cunună, de flori palide, de clopote, văd prieteni cu fețe triste, văd soare însângerat la asfințit, mă pătrunde ceva, ca o sulită lungă, plec fruntea, mă întunec și plâng, plâng și eu cu amar...

Așa suntem noi oamenii, zidiți pentru dureri și pentru plâns. Ne întristăm și plângem, chiar când mintea ar spune altfel. Și bine facem. În plâns e mult adevăr și multă întărire pentru slaba fire omenească. Plânsul renaște și dă nădejdi. El e balsam și merinde pentru drum nou.

Vlaicu, omul, materia, a murit, s'a dus. Golul, pe care îl lasă el în străduințele românești, îl vor aprecia alții. Iar măsura geniului său a dat-o însuși, nu mai e nevoie de studiul savanților cu bărbi albe. Vremea acestora nu e acum. Și nu e chemarea noastră, dragi sorioare. Noi reprezentăm simțirea și inima neamului.

Iar clipele de acum sunt *ale inimii*. Fecioare române. Un Făt-frumos al poporului nostru, în sbuciumul lui după gloria tuturor, cade, ucis de-o clipă vrăjmașă. Șoimul dela Bintiți s'a prăbușit la o margine de drum, cu aripile tândurite. O casă de oameni dintr'un sat românesc s'a întunecat pentru totdeauna. Și un neam a rămas uluit, cutremurat. Pe cine să mai aștepte o fetiță din satul dela Murăș să vie vreodată peste sură, în sbor lin, și să-i aducă bunătați mărunte? Și cine să mai urce pe căile văzduhului, ducând spre ceriu durerea și nădejdile unui neam nenorocit?... Vă podidesc lacrimile, dragi sorioare?

În satele noastre românești, când se întâmplă de moare vr'un flăcău, atunci fecioarele își desfac pletele, lăsând să le cadă în râuri duioase pe umeri și pe spate, își cernesc portul, și așa jelese, toate deopotrivă, pe răposatul. Și se duc la groapă în șir frumos, alături de mamă și de surori. Și sânii le saltă în durere sinceră.

Acum, în satul dela poalele Carpaților, s'a stins cel mai ales flăcău al neamului românesc, Făt-frumosul mândrului Ardeal. A răposat Vlaicu, junele binițan, cel cu sprâncene imbinat și cu inima neînfricată. Nu vă vine să vă desplețiți și voi candidale coșige, dragi fetițe din toată țara Ardealului?

Unei mame și unei surori, li s'au oprit graiul de durere, nu mai pot plânge... Vlaicu să plece necântat spre plaiurile odihnei de veci?

Întreagă nația românească jelește. *Nu găsiți, că ar fi o înălțătoare faptă și o mare mângâiere pentru o mamă nefericită, dacă toate domnișoarele române, toate fecioarele țării lui Vlaicu ar îmbrăca haină de doliu și ar purta-o timp de două săptămâni?* Ar fi un gest demn, duios și vrednic de-o nație ca a noastră. Doliul neamului ar căpăta prin aceasta o față văzută, care ar impresiona și ar întări. La veselie una, *la jale se cuvine cu atât mai vărtos*.

Dragi sorioare, să dăm îndureratei mame și neamului, acest tribut de pioasă înfrățire. ...Suntem femei, avem inimi simțitoare, plâpânde, să lacrimăm, să plângem.

Mortul e mare. Pierderea e grozavă.

Lenița Negrea, dela litere.

AUREL VLAICU.

Inainte de înmormântarea lui Vlaicu *).

— Dela trimisul nostru. —

București, 17 Septembrie.

Câteva ceasuri ne despărțesc de clipa când în mijlocul celor mai mari onoruri trupul zdrobit al lui Aurel Vlaicu va fi pornit în pasul cadentat al cortejului funebru către locul odihnei de veci.

După părerea unanimă înmormântarea lui Vlaicu va fi mult mai mult decât o simplă solemnitate funebră. Ea va fi una din cele mai mărețe și impunătoare manifestații naționale ce s'au văzut de zecimi de ani încoace în România întregă. Va trebui să mai așteptăm mult, până la înmormântarea vreunui suveran sau a unui mare erou național pentru a mai vedea aceea ce se va desfășura azi după masă.

V'am comunicat că Vlaicu va fi înmormântat cu onorurile militare cuvenite nu unui ofițer oarecare ci rare chiar și la obsecviile unui mare general.

Chiar și aceasta este un motiv mai mult contra părerii ce s'a emis ca Vlaicu să fie transportat peste munți, acasă în Ardeal. Înțelegem foarte bine și apreciem dorința publicului ardelean de a-l aduce acasă, de a-i da ultima onoare pe pământul care l-a născut. Cortejul miilor de țărani întristați ar fi fost de sigur o măreață expresie a durerii unui neam prigonit de asupritori și lovit de o soartă crudă în același timp.

Să nu uităm însă că pământul României, pământ scump, ospitalier și generos pentru nenumărați ardeleni, este acela care a făcut din fiul anonim și necunoscut al unui sat din Ardeal un mare și strălucit nume al neamului. Vlaicu însuși a iubit acest pământ înainte de a-l cunoaște încă, înainte de a pune piciorul pe huma lui sfântă și binecuvântată. Cum voiți acum să-l smulgeți dela această a doua a lui mamă, dela care el a dobândit, ca Anteu, putere, prestigiu și avânt?

Toate succesele, toată cariera sa repede și orbitoare, aproape toate amintirile îl leagă de acest pământ. *Această țară care nu l'a născut, dar l'a creiat și l'a consfințit, are un drept imprescriptibil asupra trupului lui Vlaicu.* După dovezile de încurajare și sprijin — în ciuda micilor neajunsuri — date în timpul vieții, după dovezile de mișcătoare și gingașe dragoste date în această țară după moartea lui Vlaicu, *ar fi o necuviință și o jignire* a-i smulge dela sânul de mamă caldă pe acest fiu adoptiv, mai dezmiardat de ea ca mulți fii naturali.

De aceeaș părere e și tatăl mortului.

Pentru aceea, respectând și înțelegând dorința celor de acasă s'a hotărât totuș ca Vlaicu să fie îngropat în România. Toți ardelenii din București aprobă această hotărâre.

*) Din regretabila greșeală a poștei unguerești am primit acest raport al trimisului nostru abia azi dimineață, deodată cu raportul despre înmormântare. — N. Red.

Nu s'a putut însă ajunge la o înțelegere în ce privește locul, cimitirul în care urmează a se îngropa Vlaicu. Autoritățile militare îl reclamă pentru cimitirul militar și i-au destinat acolo un loc de onoare. În același timp se spune că o distinsă familie originară din Ardeal ar fi oferit, pe cheltuiala ei, un loc în cimitirul Belu. Personal mărturisesc că găsesc că e mai potrivit ca Vlaicu să se odihnească la Belu, alături de iubiții săi prieteni Chendi și Iosif, fulgerați în același mod tragic în cursul aceluiaș an. Nu aș îndrăzni să afirm însă că nu sunt motive — puternice pentru a-l pune și în cimitirul militar unde se odihnesc și se vor mai odihni în viitor atâți alți eroi, tot atât de viteji ca Vlaicu.

Am spus că Vlaicu a căzut voind să cucerească Ardealul. Cine știe dacă nu se va odihni în același cimitir, în viitor, eroul care voind să repete fapta lui Vlaicu, va fi mai în-cununat de mai mult succes...

Și ce frumos ar fi să doarmă amândoi alături: precursorul înfrânt de succes, și urmașul biruitor...

Pelerinajul dela biserica Sf. Gheorghe.

Am fost ieri, Marți, la biserica Sf. Gheorghe unde un adevărat pelerinaj au făcut ieri eroului aviației Vlaicu bucureștenii și cei ce au venit în Capitală ca să asiste la solemnitatea tristă de azi.

O poartă de fier nu lăsa să pătrunzi în interiorul bisericii decât cu foarte multă anevoință. Biserica cernită, era păzită de jandarmi cari abia puteau să țină piept, împreună cu sergenții de oras, mulțimei imense care venise să vadă pentru cea din urmă oară pe acela care a dus cu el secretul invenției sale în mormânt.

Nenumărați transilvăneni, în portul lor național, umpleau tot cuprinsul bisericii cu prezența lor sbuciumată de realitatea care ne stă încă sub forma unei închipuiri.

Lumea e lăsată să pătrundă, grupuri-grupuri, în interiorul bisericii, unde sub o primăvară de flori stă îngropată o altă primăvară care nu va mai veni însă niciodată să ne inviozeze sufletele insetate de ideal.

Dacă n'ai observa tâmpla dreaptă învinețită de durerea ce va fi simțit în căderea lui, ai crede că un capriciu de visător l'a îndemnat pe Vlaicu să doarmă între flori. Incunjurat de ura celor mici ca și laudele celor ce l'au iubit, zimbitor și senin doarme Vlaicu somnul din care nimeni nu se mai deșteaptă niciodată.

Un moment sfâșietor.

Tatăl lui Vlaicu și fratele său, Dumitru și Ioan Vlaicu, în costume de țărani din Transilvania, au sosit la amiazi la biserica Sf. Gheorghe.

A fost un moment sfâșietor când bătrânul țaran, văzând cadavrul fiului său a izbucnit în plâns.

Bătrânul Vlaicu părăsise comuna sa natală Binținți spre a se duce la Orăștie ca să asiste la serbările „Astrei”. Aci aflând nenorocirea, a plecat imediat spre București.

La tatăl lui Vlaicu.

Am căutat să am o întrevvedere cu tatăl defunctului, care cu toată oboseala și durerea su-

ferită prin pierderea fiului său, ma' primit și de astădată cu aceeaș bună voință:

: —
Apoi, ne-am hotărât să-l lăsăm aici, unde i-a fost drag. Cu gândul ăsta am și plecat de acasă; că eu nu am putere...

: —
Bine, da eu tot ași fi vrut să-l duc în căsuța noastră înainte de a-l îngropa. Da e mică și slabă... Las' că-i mai bine aici.

: —
Nu știu nici eu ce să zic. Lumea și prietenii spun să-l ducă la Belu, cu Chendi și Iosif. Ministerul zice să-l ducem la cimitirul militar. Acum eu nu știu ce să zic: vă mulțumesc foarte frumos la toți, că mi-ați purtat de grijă. Om vedea mâne ce s'o alege. Pământul tot pământ... și pământ s'a ales și de nădejdea bătrânețelor noastre...

Hotărârea rămâne deci neschimbată: Vlaicu va fi înmormântat la București, astăzi, Mercuri, după amiazi la orele 4.

Coroanele.

Printre coroanele multe și prea frumoase cari cuprindeau lutul acestui suflet nepieritor, am observat următoarele coroane depuse: o coroană a funcționarilor ministerului de război; alta a societății de telegrafie Marconi & C-ie; o superbă coroană de flori naturale a casei regale, altă admirabilă coroană a casei princiare, o admirabilă coroană a ziarului „Românul” din Arad din foi de stejar; funcționarii vamei București-Antrepozite; Dr. Iustin Marșicu Arad; societatea culturală Macedo-Română; Dr. Romul Veliciu Arad; „Gazeta Transilvaniei” Brașov; studenții în medicină; „Cercul românesc de peste munți”; ministerul de finanțe; școala militară de aviație; Români din Brașov; „Cercul Românilor transilvăneni din București; regimentul 80 infanterie; societatea funcționarilor comerciali; societatea „Unirea culturală a Românilor din Transilvania”; Mina P. Orbescu; societatea „Carpați”; elevii școlii speciale de telegrafie și poștă; direcțiunea genului din ministerul de război; ziarele „Adevărul”, „Dimineața” și „Universul”; frații Dr. Lupu; desenații arsenalului armatei; Banca Națională a României; orașenii ploieșteni; plutonierii reg. 6 Mihai Viteazu; lucrătorii atelierelor centrale Cotroceni; Ion Vlaicu; Magnani; Miron, Orăștie; „Colegiul din aerostație”; inginerii mineri din Prahova; batalionul de specialități; societatea politehnică; ministerul de război; soldații școlii speciale de aviație; „Cercul cultural al Românilor transilvăneni „Viitorul”; frații Turconi; școala de aviație dela Cotroceni; reprezentantul societății „Marconi”; sindicatul ziaristilor români; institutul Virgil Popescu; ofițerii reg. 6 Mihai Viteazu și lucrătorii atelierelor tipografice „Adevărul” și „Dimineața”, cum și numeroase alte coroane și jerbe de flori, prinos de admirație nemuritorului dispărut.

Sosirea mamei și surorilor lui Vlaicu.

Azi, Miercuri, cu trenul de 12.45 a sosit în București și mama lui Vlaicu. Ana Vlaicu a venit însoțită de cele două fiice ale sale Florica și Valeria.

La gară ele au fost întâmpinate de bătrânul Dumitru Vlaicu și de Ion, feciorul său, precum și de un numeros public, între cari mulți transilvăneni și intîmi de-ai defunctului. *Intâlnirea a fost sfâșietoare.*

Sosirea feciorilor din Binținți.

Voinicii din Binținți în cămăși albe, cari au asistat la cele dintâi sboruri făcute de Vlaicu în Ardeal, la Brașov, Blaj, Săliște, Sibiu și Orăștie, au venit la București pentru a însoți în drumul din urmă pe tovarășul lor de odinioară.

Fetele din Binținți au trimis prin cei 8 feciori, o *cunună de flori din satul lui*, care să fie pusă pe sicriul lui cel înstrăinat...

Și i s'a trimis *un pumn de pământ din țara lui*, pe care d. Dr. Vlad îl va arunca în groapa lui, ca cel dintâi pământ pe sicriul lui...

La biserica Sf. Gheorghe.

Dela gară toți aceștia s'au dus direct la biserica Sf. Gheorghe. Mama și surorile lui Vlaicu și-au revăzut pentru ultima dată pe iubitul lor Aurel, lângă care au îngenuchiat în jalea cea mai covârșitoare.

S'au depus pe catafalc coroanele aduse de peste munți.

Intrarea în biserica Sf. Gheorghe, unde e depus cadavrul, se face cu foarte mare greutate, dat fiind imensul număr de persoane cari voiau să vadă pentru ultima oară pe cel care îi fermecase de atâtea ori cu sborurile sale îndrăznețe. Jandarmii pedestri și sergenții de stradă mențin cu greu ordinea.

Interiorul bisericii e tixit de coroane. Face o deosebită impresie prezența unui grup de flăcăi din satul de origine al lui Vlaicu, îmbrăcați în albele lor strae ardelenesti.

Flăcăii se uitau cu o adâncă jale la chipul galben al prietenului lor.

La orele 3 jum., a venit d. general Hârjeu, ministrul de război, și a depus pe pieptul cadavrului „Virtutea militară”.

Duioasa scrisoare a unui admirator al lui Vlaicu.

Un admirator al lui Vlaicu a trimis dlui căpitan A. Popovici dela școala de aviație din Cotroceni următoarea scrisoare:

*Iubite fost camarad de arme,
Stimate dle căp. Popovici,*

Fermecătorul vrăjilor ce-au înălțat munți de piatră, care să despartă sufletul românesc în două, le-a înfruntat și a dispărut! Redesteptătorul speranțelor de viață a unui neam întreg de viteji s'a mistuit! Purtătorul prin slavă a dorurilor noastre toate, acolo, unde în piepturi românești se nasc aceleasi năzuințe aprige de libertate și de luptă s'a dus în lumea veciniceii!

Înimile sdobite de durere trimite — în colțul ochilor, ce L'au privit cu atâta mândrie în suflet ca geniu de viață și de luptă a unui întreg neam — o lacrimă, în care se împănăgește în licăririle scilpitoare ale soarelui de vară, icoana neștearsă, plină de măreție, a unui erou.

Vlaicu, nume de Domn.

Domn el însus, al zărilor albastre, nu mai este! S'a dus în preajma scuturării din lanțuri a fraților săi ce atâta au suferit în asuprirea străine.

A visat; și-a împlinit visul, a lăsat să se nască în alții visuri de realitate, și înainte de a încorona izbândă vitejiei neamului său, a murit nu ca învins, ci ca erou.

Pierdere înspăimântătoare, nu-i suflet care să te poată cuprinde toată!

Când suflarea caldă a întregului București își făcea datoria cea mai pioasă de recunoștință spre a investimânta cu întreaga sa ființă, năprasnica durere de a avea în mijlocul ei altarul de jertfă a corpului nemuritorului aviator, o veste mărește durerea despărțirii.

Frații noștri din Transilvania ni-l cer, ca să-l aibă pentru totdeauna, mort, dar glorificat, la ei.

Infrângându-ne durerea de a ne despărți și de corpul lui, o datorie camaraderească și de înălțare a inimilor românești, îndoliate, se cuvine din partea foștilor lui camarazi de eroism.

Nu ni-l lăsați să se ducă singur în satul lui! Treceți-i sufletul pe aripi de vultur! Căpitan Popovici, locotenentii Capșa, Protopopescu și Negrescu, faceți-i parada înălțătoare! Sunteți stăpânii aerului!

Aș fi cel mai fericit dacă mi-ați îngădui să vă însoțesc în sborul falnic al păsărilor voastre până la locul de odihnă al marelui Vlaicu!

Al dtale fost camarad,

Christodor I. Ghețu.

Solemnitatea de azi.

Inmormântarea lui Vlaicu va avea loc — după cum v'am anunțat — azi, Mercuri, la orele 4

d. a. Oficierea serviciului divin se va săvârși de către arhiereul Teofil, vicarul mitropoliei.

Dnii *N. R. Căpităneanu*, secretar general al ministerului de interne și *G. Panait*, secretar general al ministerului lucrărilor publice, au fost delegați să reprezinte pe d. *Al. Bădărău*, ministrul lucrărilor publice și adinterim la interne, la inmormântarea regretatului aviator Aurel Vlaicu.

Desenatorii și lucrătorii Arsenalului armatei unde Vlaicu și-a executat prima lui concepție la monoplan, și de cari era foarte iubit, vor însoți cortegiul până la cimitir.

In capitală toate instituțiile și magazinele au arborat tricolorul național îndoliat.

D. general *Socec*, comandantul pieței, a luat dispozițiile necesare în vederea funerariilor.

Onorurile militare vor fi făcute prin delegațiuni și detașamente ale tuturor trupelor garnisoanei din București.

D. locot.-colonel *Mihail D. Ștefan*, comandantul corpului de aviație militară, va rosti un discurs în numele armatei.

În numele Ligei Culturale va vorbi d. *I. Ursu*.

S. S. Econ. C. Dumitrescu, președintele societății clerului român „Ajutorul”, face un cald apel către toți preoții din capitală să urmeze cortegiul funebru și să ia parte la serviciul înmormântării lui Vlaicu.

Azi, Mercuri la inmormântare, dnii ofițeri aviatori Andrei Popovici, Protopopescu și Negrescu, dela secția I de aviație, vor petrece pe Vlaicu, — în sbor până la cimitir, aducând astfel ultimul salut din înălțimile pe cari Vlaicu le-a străbătut de atâtea ori.

Pe mormântul lui Vlaicu se va ridica un monument.

Bucureștii va ridica un monument lui Vlaicu.

D. *Hagi Tudorache*, președintele camerei de comerț, a emis într'un cerc de prieteni următoarea idee cu privire la inmormântarea victimelor aviației române:

Să se ridice în București în piața Victoriei din capătul șoselei Kiselef un monument comemorativ care să poarte pe o parte o inscripție pentru Vlaicu, cu locul nașterii și data morții; iar pe cealaltă parte o inscripție pentru locotenentul Caranda, de asemenea cu locul nașterii și datele necesare.

Se știe că Vlaicu, este născut în Ardeal, iar Caranda la Iași. Pe acest monument comun, în afară de datele cu privire la cele două victime ale aviației române s'ar mai grava numai următoarele două versuri din „Doina lui Mihail Eminescu”:

*„Dela Nistru pân' la Tisa
„Tot Românul plânsu-mi-s'a.*

Strada Aurel Vlaicu.

Primăria Bucureștilor a hotărât ca strada Poliției să se numească de azi înainte strada Aurel Vlaicu.

Orfelinatul „Aurel Vlaicu.”

D. *N. Șerbănescu*, funcționar C. F. R. la Buzău a făcut o propunere în sensul ca un comitet de oameni cu vază să pună bazele unui orfelinat cu numele regretatului „Aurel Vlaicu.”

Administratorii ai acestui orfelinat ar urma să fie părinții îndurerați și sărmani ai marelui dispărut.

Câmpinenii pentru monumentul lui Vlaicu.

Un comitet format în Câmpina a deschis o subscripție pentru cumpărarea locului unde marele aviator Vlaicu și-a găsit moartea. Pe locul acela se va ridica un monument marelui aviator.

S'au subseris până acum următoarele sume: Comitetul de ajutorare a familiilor mobilizaților din fondul care a rămas disponibil, 2000 lei; I. Magrani, 500 lei; I. Grigorescu, 50 lei; Ion C. Șteflea, 40 lei; Rich. Schmidt, din beneficiul unei reprezentații cinematografice, 40 lei;

S. Pițău, 20 lei; Sada B. Radova, 20 lei; Dr. C. Saligny, 20 lei.

(Urmează și alte subscrieri).

Bucovenii și moartea lui Vlaicu.

Cernăuți. — La aflarea știrii despre moartea lui Aurel Vlaicu societatea academică „Junimea” a afișat pe zidurile orașului placate îndoliate cu următorul cuprins:

Aducem cu jale la cunoștința tuturor Românilor știrea dureroasă despre moartea tragică și neașteptată a unuia din cei mai aleși și adevărați fii ai neamului, a inginerului aviator Vlaicu, care, după ce și-a făcut o datorie sfântă de Român pe câmpul de război în ultima campanie, sburând spre câminul părintesc, a murit în urma unui accident grav căzând victimă geniului și curajului său. Cinste și venerațiune martirului, gloria românismului!

Presă din România și moartea lui Vlaicu.

„Cuvântul”: Vlaicu, îndrăznețul și dibaciul nostru aviator, a căzut și a murit. Vestea acestei morți, mai mult decât oricare alta, ne-a îndurerat și ne-a coplesit. Căci Vlaicu, mai mult decât oricare altul, era al nostru, al tuturor, al celor mulți.

Nu i-a plăcut oficialitatea și oficialitatea nu l'a iubit. L'a iubit în schimb mulțimea celor mici și nu i-a târguit nici dragostea, nici aclamațiunile. Era copilul ei răsfatat. L'am urmărit pas cu pas în încercările lui timide și anevoioase; l'am văzut chinându-se, sărac și singur, pentru a-și construi aparatul îndelung răvnit; am suferit alături de el, când i se refuzau ajutoare, cari se dădeau din belșug cabotinului Goliescu, străinului și trădătorului Goliescu, am asistat la sborurile sale de începător și l'am văzut avântându-se treptat tot mai sus și tot mai sigur, până la minunile de îndemănare și de curaj, cu care ne obicnuise în ultimul timp.

Sărmanul Vlaicu! Ce copil era — și ce vi-tează! Ce timid cu oamenii și ce îndrăzneț în fața primejdii naturii! Și moartea aceasta brutală, l'a ajuns în momentul când voia să străbată Carpații despărțitori și, oarecum, în drumul lui spre casă!

A voit să cucerească Carpații și a căzut, ca un semn că, fără jertfă, Carpații nu se cuceresc.

Acolo se cuvine să i se clădească un monument, unul singur: acolo la poalele munților, în vârful celei mai înalte stânci din apropierea locului unde a căzut, să se așeze un vultur mare de bronz, un vultur cu aripele întinse și cu privirea ațintită spre negrele culmi.

Și când vre-odată, mai târziu, vor trece pe acolo, într'un bărbătesc avânt, oștile noastre liberatoare, — să poată acești noi cuceritori a-clama în treacăt pe înaintașul lor!

„Galații”: O, mamă nu mai plânge!

Vlaicu a murit și România plânge! Plânge pe marele ei fiu, plânge pe aristocratul inteligent, pe neobositul muncitor, pe gloriosul luptător, pe îndrăznețul om al științei. Tara întreagă e în doliu.

Și totuși toate lacrimile întregii țări românești, pot ele oare echivala cu lacrima acea sfântă, eșită din adâncul inimii, acea lacrimă sublimă și nespus de dureroasă a bătrânei mame a lui Vlaicu? Poate fi jale care ar mișca până și pietrele, acea jale care încetinează par'că și bătăile inimii și taie par'că sufletul vieții?

Există oare pe lume o priveliște mai sfâșietoare decât aceea a bătrânei mame care-și plânge fiul?

E puiul ei care a murit... ea l'a legănat în lungile nopți de iarnă; ea a închis pleoapele puiului somnoros, cu cântecele simple, monotone, dar totuși suave, cântece fără simfonie dar pline de iubire; ea i-a cules primul zâmbet și i-a șters prima lacrimă...

Și natura plânge împreună cu bătrâna mamă!

Fii mândră, femeie, româncă, că tu, ai știut să dai țării tale, un fiu atât de mare! Ștergeți lacrimile, durerea ta e nobilă, prea mare, prea sfântă, pentru a o jeli cu simple lacrimi...

Și în melancolice luni de toamnă, pe mormântul încă proaspăt, cu fiecare tânguire a sălciei plângătoare picură din ochii mamei o lacrimă ferbinte...

Inmormântarea lui Vlaicu.

— Dela trimisul nostru. —

București, 18 Septembrie.

Cel din urmă drum ce l'a făcut Vlaicu prin țara în care a rupt din sbor toate podobele unei glorii uriașe, a fost un drum de fast mortuar, un triumf sfâșietor în maiestatea durerii lui. Ca în fața unui pompos cosciug al unui tânăr și temerar voevod, un neam întreg și-a plecat fruntea în fața cosciugului faimosului fiu de iobag.

Un moment de-o nețărmită solemnitate, a fost, când ministrul de război generalul N. Hârjeu s'a prezentat la ora 4 la biserica Sf. Gheorghe și oprindu-se înaintea sicriului, i-a aninat pe pept marelui mort, medalia de aur a „Virtuții militare.”

„Scumpul meu Vlaicu, — a zis marele general, cu glasul vibrând de durere, — apreciind virtuțile tale ostășești, pe cari le-ai dovedit prin sborurile tale neîntrecute de recunoaștere în serviciul armatei române pe câmpiile Bulgariei, regele recunoscător îți trimite prin mine medalia de aur a „Virtuții militare...”

A urmat tăcere de peatră, tăcere sdrobotoare....

Durerea ca la un semn, s'a trezit cu toată forța și și-a zugrăvit masca pe fețele crispate și cadavrice ale mulțimei.

Așa a început ceremonia inmormântării acestui erou. Toate onorurile ce se pot da unui pământean, au împodobit ultimul său drum, prin țara luminată de filantropia geniului și-a idealismului său. Felinare cernite și steaguri tricolore se înșirau pe străzile, pe unde carul mortuar înainta spre Bellu, unde dorm uitate de ani câteva umile glorii naționale, închise în sicrie de scândură.

Pretutindenii unde răsună graiul românesc ziua de Mercuri, ziua inmormântării lui Aurel Vlaicu — a fost zi de profundă îndurare pentru pierderea celui dintâi Român pe care geniul l'a inspirat să construiască aparatul cu care a străbătut spațiile cu o ardoare pe care a plătit-o cu scumpia lui viață.

Aurel Vlaicu a intrat în inimile Românilor de pretutindenii și numele lui rămâne legat de aviațiune în toate ținuturile românești. Oricât va propăși cucerirea văzduhului, Românii vor pomeni pe Aurel Vlaicu ca pe acela care a năzuit, îndrăsnit și înfăptuit întâiu minunea „omului pasăre.”

Pasărea măiastră a murit — pe aripele cari au purtat-o pe ea își vor lua sborul alți tineri Români, mereu mânați de stăpânirea spațiilor.

Un popor întreg a condus Mercuri la groapă rămășițele lui Aurel Vlaicu, arătând că dacă un vânt dușman l'a putut smulge vieții, nimic nu-l va putea smulge din inima poporului român.

Ca niciodată Bucureștii au avut Miercuri o fizionomie ciudată: — străzile cele mai animate ale orașului erau pustii, și la ora 1 când circulația este de obicei atât de vie, — ora prânzului — străzile erau goale. Nu era Bucureștii nostru obișnuit, — nefiind străin pe străzile astea încinse de dogoarea soarelui și o luai hotărât spre piața Sf. Gheorghe-nou.

În schimb de pe la ora 1, toate arterele cari dau în grădina bisericii erau pline de lume, câte un pieton strecura grăbit în fuga pasului

mâna vre-unui prieten, schimba în fuga pasului, câmpurile de fraze: „Scuză-mă... am întârziat... sunt grăbit... viu și eu la inmormântare”.

Dela ferestri, de pe la ușile magazinelor atârnav lungi drapele îndoliate. Circulația deveni mai greoaie pe la orele 2.

Grădina și fața bisericii erau pline de lume. Un dublu cordon de jandarmi menținea cu foarte multă greutate ordinea.

Lumea nu mai încăpea și puhoiul se revărsa peste străzile din față.

Pe la orele 2 și ceva, porțile bisericii sunt deschise și mulțimea da busna. Era un adevărat canon până să poți pătrunde în interiorul destul de spațios al bisericii care, în câteva clipe a fost invadat de mulțime.

Prohodul la biserică a început la orele 4 și ceva și a fost oficiat cu mare asistență de către episcopul *Teofil Mihalescu*, vicarul mitropoliei.

După oficierea prohodului s'au ținut discursuri de către episcopul *Teofil*, generalul *Hârjeu* în numele Maj. Sale regelui și al armatei, *Bărbulescu* în numele „Ligei Culturale” și locotenent-colonelul *Mihail* în numele școlii militare de aviațiune.

La scara bisericii a vorbit asesorul *Dr. Tritianu* în numele bisericii române din Ungaria și Ardeal și *Dr. Lupu*.

Discursul Drului Lupu.

Te-aj coborât Vlaicule, geniu al gândirii românești, de acolo de unde altădată coborau voivozii descălecători de țară. Și cum aceia cuceriau pământuri și oamenii din cari avea să răsară patria română, Voivod al minții românești și tu, ai cucerit și stăpânit inima și cugetarea Românilor de pretutindenii.

Ai venit flăcău sprinten și genial din Biniținț-Oraștie, în focarul culturii române, să-l luminezi cu raza științei tale, să-l aprinzi cu mintea ta aleasă și să-l faci izvor împărtășitor de lumină în toată lumea.

Ai izbutit.

Invenția ta măiastră, opera proprie a ființei sufletului tău, contemporană cu alte descoperiri la fel, dar neinspirată de nimeni ci falnică și de sine stătătoare, a fost recunoscută de învățatii țării și admirată de neamurile străine din Apus.

Vlaicu înseamnă nu numai un mare nume în știința românească, dar el e o ilustrată în istoria descoperirilor geniului omenesc de pretutindenii.

De-ai fi făcut numai atâta, Vlaicule glorios, și atunci ai desăvârșit o operă de uriaș pentru neamul tău oropsit, de dincolo și dincoace de Carpați.

Prin puterea minții tale și prin munca ta fără de preget, ai arătat popoarelor că geniul românesc e la aceeași înălțime și strălucire ca și al popoarelor civilizate și prin aceasta ai făcut să crească în sufletele noastre încrederea în noi.

Dar știința abstractă, invenție singură și numai ea, nu erau destul sufletului tău aprins.

Tăran sănătos din acele părți ale românismului ale cărui suferințe ne dor amar, dar în care avem nădejdea toată, tu ai înțeles să dai științei tale suflet care să trăiască, inimă care să bată.

Și atunci, ca cel întâi român pentru care granița Carpatică s'a desființat, te-aj ridicat în văzduhuri, te-ai înălțat la cerul senin și limpede care e același dincoace și dincolo, și strângând la un loc noroaiele de pretutindenii ale românimei, aștinând asupra lor milioane de priviri, ai fost cel dintâi fiu al neamului care ai închiegat sufletul românismului într'o singură gândire, ai făcut să-i bată inima pentru o singură cauză!

Numele lui Vlaicu înseamnă pe lângă încrederea în puterea geniului românesc, însăși chezașia viitorului nostru național.

În cei patru ani de zile de când ești în țară, zi cu zi și ceas cu ceas, aicea și aiurea noi cei ce trăim lângă tine simțeam fiorul muncii tale, și-am pătruns tainele gândurilor, frate Aurel.

Noi știm dorurile tale minunate, visurile tale mărete și realizabile pentru iubirii noastre frați mai mici de pretutindenii și pentru întreg poporul românesc.

Și când erai pe culme, când îți atingeai visul, când știința europeană era să te consacre și să te slăvească în altarul ei, atunci săgeata năpraznică a destinului te-a lovit și te-a răpit familiei tale îndurerate, prietenilor tăi scumpi, neamului românesc și omenirii întregi.

Te-ai dus frate Aurel, ne-ai părăsit în amiaza vieții tale, atunci când geniul tău maturist putea să dea comori sufletești neamului nostru.

În fața hotărârii destinului, ne închinăm umiliți.

Poporul acesta e ursit de Dzeu să ajungă la mărire cu jertfe mai crude decât toate neamurile pământului. Feciorii cei mai vrednici ne sunt luați în floare. Fiii cei mai aleși sunt încă robi străinului.

De-acu Vlaicule dragă, văzduhul nu va mai buhni de zăgănitul paserei tale grozave, brațul tău împodobit de femeile Ardealului, nu ne va mai face semne de sus din razele soarelui și din creștetul norilor, privirea ta hotărâtă și mintea ta semeată nu ne va mai da putere și avânt.

Cum, să fie cu putință?

Da, așa e!

Vlaicu în știință rămâne etern, Aurel Vlaicu în sufletul poporului român va trăi cât și neamul nostru.

Vlaicu viu, Aurel prietenul, Aurel feciorul lui neica Dumitru și al lelei Ana, Aurel fratele lui Ion al Floarei și al Valeriei și al credinciosului Miron, nu mai este.

Plecăm genunchii împovărați de durere înaintea celui prea înalt și zicem cu glasul stins și pierdut: Fie-ți țărâna ușoară, Vlaicule iubit!

După aceste discursuri cortegiul s'a pus în mișcare.

În fruntea cortegiului funebrel, după secția din regimentul de escortă regală, urma *aeroplanul lui Vlaicu împodobit cu coroane și tras de 4 artileriști călări*. Au urmat apoi carele cu cununile nenumărate și drapelele îndoliate ale tuturor corporațiilor. După ofițerii cari purtau perna de decorații pășea corul societății „Carment”, care cânta cântece funebreale, apoi trăsurile cu clerul, carul funebru, având de dreapta și de stânga cordoane de jandarmi, apoi părinții și frații, feciorii din Biniținți și publicul imens în frunte cu d. general *Hârjeu*, ministrul de războiu.

În fața palatului poștelor cortegiul funebru s'a oprit. Aici au vorbit prof. univ. *Dr. I. Ursu*, *Dr. Aurel Vlad* în numele poporului românesc din Ardeal și Ungaria și *Const. M. Nicolau* în numele Românilor-Macedoneni.

Discursul dlui C. M. Nicolau.

Intristată adunare,

Numai câteva zile după clipele de triumf pe care le-a trăit neamul românesc, destinul a voit ca să fim loviți prin pierderea unuia dintre cei mai mari fii ai poporului.

În acest ceas de obștească restriște, Români-Macedoneni, uitând propria jale a soartei lor, pe care gloria României a mângâiat-o, dar n'a putut alunga din sufletele lor, vin și ei să aducă, prin glasul modest al unuia dintre ei lor, prinosul celei mai adânci dureri în fața mormântului deschis.

Plămădiți în durere, trăind vecinic numai din speranțe, cine ar putea da expresia pustiului ce s'a produs în sufletele lor din momentul în care au aflat că, acela care intrupa una dintre cele mai mari speranțe, nu mai este?

Jalea ce s'a revărsat până în cele mai adânci straturi ale țării este în adevăr mare, dar câtă durere trebuie să fi cuprins pe Români cari nu au fericirea să facă parte din hotarele țării, căci pentru acești români Vlaicu a fost nu numai o glorie națională, ci un simbol viu al aspirațiunilor lor.

Vlaicu a eșit din pământul vecinic frământat al Ardealului. În acest pământ, din care au tăsnit necontenit atâtea energii, s'a plămădit vulturul, care punând stăpânire pe împărăția nesfârșită a aerului, a plimbat mândria îndelung stăpânită a umililor plugari români din Ardeal pe deasupra palatelor truișe ale Budapestei și Vienei și a

găsit mijlocul de a sfida puterile semete înșirate în lungul graniței Carpaților.

Iată de ce Vlaicu a fost nu numai o minte genială și o voință temerară care a năzuit să aducă omenirii încă o victorie asupra forțelor oarbe ale naturii, dar și o intrupare vie a aspirațiilor celor mai arzătoare ale neamului românesc subjugat.

Acest lucru îl simțeau tărani români din Ardeal, când uitând de nesfârșitele lor mizerii dădeau loc acelor manifestări de entuziasm delirant, care făceau din orice trecere a lui un triumf național.

Acest lucru începuse să-l simtă și mulțimile din țară al căror copil răsfățat — Vlaicu — îndiferent de încrederea sau neîncrederea ce i s'a arătat de cei mari, a fost întotdeauna.

Acest lucru îl simțeau toți Români de peste hotare cu atât mai mult cu cât erau despărțiți prin mai multe granițe de trunchiul liber al neamului.

Acest lucru îl știa însă mai ales Vlaicu, care ori de câte ori își simțea inima amărită de nemulțumirea omenească, mergea în Ardeal cu prin contactul cu optimismul etern și nebiruit al păturii din care eșise să-și reînvioreze sufletul, să capete noi energii de muncă pentru țelul urmării.

Acest simțământ l-a stăpânit până în ultima clipă.

Dacă în cartea destinului fusese scris ca Vulturul Ardealului să piară înainte ca idealul ce l-a simbolizat să devie o realitate, trebuie să mărturisim că nu putea să existe o moarte mai vrednică de viața sa eroică și profetică decât aceea care a avut-o.

A doua zi după evenimentele cari au sguđuit conștiința de sine și a întregului neam românesc, Vlaicu a căzut în drumul care avea de țintă trecerea Carpaților.

Așa cum a căzut, moartea lui este încă o mare jertfă și o șfortare eroică către idealul pe care el l-a intrupat.

De aceea nu putem venera mai bine cultul acestui erou al națiunii, decât stăruind din toate puterile pe calea ce el ne-a indicat-o la desăvârșita isbândă.

În ziua când geniul român se va face definitiv stăpân pe împărăția aerului, în ziua în care virtutea românească va desființa granița ce l-a obsedat o întreagă viață pe marele nostru aviator, umbra tragică a aceluia care a fost Vulturul Ardealului va primi cea mai supremă consolare.

Această supremă consolare o așteaptă marele dispărut.

Acest mare ceas îl așteaptă Români de peste Carpați și dimpreună cu ei și Români dela Pind, cari intru aceasta și-au pus cea din urmă speranță.

Discursul dlui Dr. Aurel Vlad.

„...Vlaicu ne-a întărit forța de rezistență.

În tărâmul român de dincolo el a întărit prin geniul lui credința unei mari isbânzi, isbândă pe care Vlaicu a realizat-o numai în simbol, tăind cărare viitorului, zdrobitor de granițe. Mormântul lui va fi zala, care va lega tot mai mult pe Români de dincolo de frații de aci.

O singură mângăere avem: aceea de a ști că poporul din care s'a născut un fiu atât de distins are destinul de a ajunge în fruntea popoarelor civilizate.

În numele partidului național-român, în numele Românilor de dincolo, îmi iau adio dela defunct zicând: în veci să-i fie slăvită amintirea. Odihnească în pace...”

În tot parcursul cortegiului ofiterii școlai de aviație și ai „Ligei naționale aeriene” au executat sboruri deasupra mulțimei imense și a mormântului.

Din partea familiei au urmat carul funebru mama, tatăl, fratele și cele două surori ale lui Vlaicu.

La mormânt înainte de coborîrea în pământ a cosciugului a vorbit d. Dr. Voicu Nițescu în numele presei române din Ardeal.

Discursul dlui Dr. V. Nițescu.

„...Viu să aduc prinosul presei de peste munți. Această presă, pe care o fac mucenicii condeiului, martirii cu spectrul temniței în spate, a fost cea dintâi care a înțeles sublimul plan al lui Vlaicu. Ea l'a încurajat idealistă cum e, a dat tot ajutorul idealistului Vlaicu, ca acesta să-și desăvârșească opera. Lumea din țară se purta cu neîncredere față de planurile lui Vlaicu. Când însă acesta a încălecat pe pasărea sa măiastră s'a pornit să cucerească văzduhul, să rupă gloria din soare și să se scalde în lumea eterică a văzduhului, nepăsarea de până atunci s'a schimbat deodată într'un sentiment de evlavie. Iar astăzi Vlaicu e idolul Românișmului întreg. Acesta vine să-și plece genunchii la mormântul lui și să se roage ca unui sfânt...”

„...Presa de peste munți își ia prin glasul meu rămas bun dela tine scumpul nostru tovarăș de gânduri. Ea nu te va uita niciodată și în coloanele ei îți va ridica monumentul neperitor mai tare decât metalul.

Mergi liniștit spre culmile, după cari ai însetat viața ta întreagă. Acolo te așteaptă nemurirea, pe care așa de mult o meriți”.

O companie din batalionul de specialități a dat onorurile, iar după coborîrea în mormânt a cosciugului cu rămășițele pământești ale marelui martir al neamului românesc muzica militară a intonat „Deșteaptă-te Române”.

Sfășietor de inimi a fost momentul, când căzând primii bulgări de pământ deasupra cosciugului d. Dr. Aurel Vlad a aruncat în mormânt o mână de tărână adusă din îndepărtatul pământ al Binițintului.

Mormântul lui Vlaicu este așezat în partea din față a cimitirului Belu, într'o poziție din cele mai frumoase.

Funerariile nefericitului aviator Aurel Vlaicu au fost cinematografiate și au fost proiectate chiar Miercuri seara la cinema „Volta-Bristol” și „Volta-Doamnei” în afară de program.

(Raport amănunțit asupra înmormântării urmează.) Cor.

Jalea neamului.

Indurerăților părinți ai lui Aurel Vlaicu

București.

Pierderea pentru vecie a iubitului vostru fiu, ajuns o celebritate ca și o mândrie a neamului la vârsta, la care alții de abia încep a intra în vâltorea vieții, a lovit deopotrivă, ca și pe noi, întregul neam românesc de pretutindeni, de o jale nesfârșită.

Cetățenii orașului Buzău, ca și frații lor de pretutindeni, deplâng cu lacrimi amare, această crudă lovitură a soartei, ce nu mai are îndreptare, care a răpit neamului pe fiul vostru și frate al nostru, ajuns o glorie națională, prin priceperea ca și prin munca sa cinstită și deamă, în care voi, ca și întregul neam își pusese atâtea nădejdi, în isbândirea viitoare a aspirațiilor noastre naționale.

Cu el s'a stins și dispăre dintre noi luceafărul strălucitor, care străbătând înaripat văzduhul, avea menirea de a ne călăuzi în calea noastră spre locul hotărît de Dumnezeu spre isbândirea visurilor noastre de veacuri, a căror realizare pare a se apropia.

General C. Iarca și încă alte vre-o 300 de iscălituri.

Domnului Vasile Goldiș,

Arad.

Fraților! Vlaicu n'a murit; el a plecat să ducă strămoșilor vestea, că Carpații se coboară. Vreie Domnul, ca mormântul lui să fie în curând singura culme dureroasă între noi.

Alexandru și Riria Xenopol.

(Această telegramă nu ni-a sosit pe firul te-

legrafic. Se vede că s'a pierdut undeva. Ni s'a trimis apoi în plic cu poșta. N. R.)

Surprinși și pătrunși de durere nemărginită prin pierderea neașteptată, timpurie a inginerului aviator Aurel Vlaicu, care ne-a mărit și slăvit înaintea lumii întregi, cucerind nu numai văzduhul, ce l-a învins, dar și inimile noastre, prin geniul său — ne alipim și noi la durerea, întristarea, doliul și suferințele părinților și a neamului nostru românesc întreg.

Tinca, 16 Septembrie.

Dr. Andrei Ille, adv., Dr. Aurel Pintia, adv., Gavril Dudulescu, inv. pens., Dr. Teodor Oancea, Romulus Barbu, Ioan Căpușan, Augustin Teochar, Radu Florian, Eugeniu Sibian, Vasile Teuca, Danila Vékás, George Roxin, preot, George Achimaș, Teodor Ristiu, Petru Hodeșan, preot.

Oravița. — Anunțăm Onoratul Public, că petrecerea tinerimei române din Oravița anunțată pe 20 Septembrie n. se amână.

Aranjatorii.

Petrecerea din Iara-Inferioară din cauza doliului național pentru marele martir al neamului Aurel Vlaicu se amână pe Duminică în 5 Octombrie stil nou.

Comitetul aranjator.

Lemberg. — Moartea fulgerătoare a scumpului nostru Vlaicu a sguđuit sufletul fiecărui Român ori pe ce colț de pământ s'ar afla. Depun o lacrimă curată pe mormântul martirului neamului și transmit condoleanțe sincere îndurerăților frați Ardeleni.

Ioan G. Tomoiagă,

c. și r. capelan militar ort. rom.

Petrecerea ce s'ar fi ținut în Tapu acum Duminică în 21 Septembrie nou din cauza doliului național pentru martirul Aurel Vlaicu se amână pe timp nedeterminat.

În numele comitetului aranjator:

Ioan Mărginean, preot.

INFORMAȚIUNI

Arad, 19 Septembrie n. 1913.

MONUMENTUL LUI AUREL VLAICU. Pentru administrarea și ținerea în evidență mai ușoară a contribuțiilor la monumentul lui Aurel Vlaicu rugăm pe toți frații, să binevoiască a trimite banii exclusiv la adresa institutului de credit și economii „Victoria” din Arad, care cu bunăvoință ne va transpune imediat numele donatorilor și suma contribuită, iar noi le vom publica în foile „Românul” și „Poporul Român.”

Dela congresul Astrei. Din gresala culegătorului în raportul trimisului nostru special la congresul Astrei dela Orăștie s'a omis constatarea, că între oaspeții distinși ai acelu congres s'a remarcat și d. colonel ces. și reg. Silviu de Herbay.

SALARELE INVĂȚĂTOREȘTI. Ultimul termen pentru înaintarea cererilor de întregire a salariilor învățătoresți cu ajutor de stat este ziua de 31 Septembrie n. Petițiile adresate după acest termen nu vor mai fi luate în considerare. Atragem deci atenția domnilor învățători și a comitetelor parohiale asupra acestei împrejurări.

Politica contelui Berchtold. În săptămâna trecută s'a ținut la Aussig în Austria congresul industrialilor austriaci. În cursul dezbaterilor acelu congres politicii contelui Berchtold i s'a aplicat o foarte severă critică expunându-se pagubele incalculabile, pe cari le îndură indus-

tria austriacă în urma greșelilor enorme ale politicii contelui Berchtold față cu complicațiunile din Balcani. Faptul acesta a făcut mare senzație în presa franceză, care luând act de părerile industrialilor austrieci revine asupra glozelor, pe cari presa Franței s'a socotit totdeauna în drept ale aplica politicii neghioabe din palatul Ballplatzului vienez. Îndeosebi ziarul „Le Temps” spune, că diplomația austriacă s'a dovedit din nou o secătură, lipsită de orice idei, ci orbecând vecinic în labirintul precedentelor. Austria ar face bine, dacă n'ar respinge pe Sudslavi prin imprudențele sale, ci ar căuta mijloacele pentru de a atrage acelea popoare pornite pe calea progresului și a luminei.

Decorarea principesei moștenitoare a României. Din Viena ni se anunță că monarhul Francisc Iosif a acordat A. S. R. principesei moștenitoare a României marea cruce a ordinului Elisabeta, pentru sacrificiile făcute cu ocazia îngrijirilor aduse soldaților români, bolnavi de holeră.

Criza din Croația. Ziarul „Drau” din Eszék în numărul său de azi anunță din sursă autentică că contele Tisza l'a chemat pe baronul Rauch la Budapesta. Fostul ban al Croației va pleca luni la Budapesta și va lua parte la conferința ce se va ține în 23 c. în chestia croată. Se vestește că primul ministru contele Tisza dorește să rezolve definitiv criza din Croația încă înainte de întrunirea parlamentului ungar, care — după cum se știe — va fi convocat pe 8 Octombrie.

În preajma încheierii păcii între Bulgaria și Turcia. Ieri, au iscălit în Constantinopol delegații de pace bulgari și turci protocolul referitor la noua graniță turco-bulgară și la chestia naționalităților, precum și referitor la drepturile Mohamedanilor din Bulgaria. Generalul Savoff a fost primul care a iscălit protocolul. Tot în sesiunea de ieri a delegaților de pace s'a însărcinat și o comisie cu regularea chestiei vakufurilor. Atât delegații turci cât și bulgari au părăsit ieri sala unde au decurs tratativele deplin mulțumiți și într-o dispoziție veselă.

Delegații se vor întruni din nou luni, când se speră, că pacea între Bulgaria și Turcia va fi încheiată definitiv.

Noua graniță turco-bulgară începe la gura râului Marița și se termină la gura râului Reznaja, dela Jniada spre nord.

Turcii recapătă Dimotica, Adrianopolul și Kirkkilisse, iar Bulgariei îi rămâne orașele Marco, Tirnovo, Mustafapașa și Ortakoi.

Albania. S'a încheiat acum și pacea între Bulgaria și Turcia. Cu toate acestea Balcanii tot clocește încă. Organul oficial al guvernului sârbesc „Samoupravna” într'un prim-articol intitulat „Primejdia albaneză” scrie, că între Sârbi și Albanezi decurge adevăratul război. Zilele trecute au sosit la Belgrad 40 de răniți din câmpul de război.

Comisiunea internațională pentru statorirea graniței dela Sud a Albaniei ieri a plecat din Corfu la Scutari. Înainte de a începe lucrările sale comisia va avea să decidă asupra întrebării, dacă la statorirea graniței vor putea ori ba să ia parte și delegații Greciei și cei ai Albaniei.

Starea sanitară a baronului Skerlec. se îmbunătățește mereu. Noaptea din urmă pacientul a trecut-o bine. febra a dispărut, cu toate acestea bolnavului i se recomandă cea mai perfectă liniște și medicii curanți au oprit toate vizitele, afară de cele ale mamei și surorii bolnavului. Dacă nu se ivesc noi complicații, baronul Skerlec va putea părăsi sanatorul după 8—10 zile.

Statificarea comitatelor. În sânul oficanților comitatensi din Ungaria a produs neliniște svonul, că guvernul Tisza îndată la deschiderea dietei în Octombrie va prezenta proiectul pentru statificarea comitatelor. Se spune, că s'au luat deja toate dispozițiile necesare pentru sistarea tuturor congregațiilor de restaurare, ce ar fi să aibă loc la începutul anului viitor. Funcționarilor comitatensi nu au nici o garanță în posturile lor de până acum și faptul acesta a produs o foarte veie neliniște în mijlocul lor.

Călătoria regelui Constantin al Greciei la Paris. Corespondența Reuter anunță, că regele Constantin al Greciei s'a declarat foarte fericit asupra faptului, că în curând va putea cerceta frumoasa capitală a Franței și speră, că va izbuti să înlăture orice neînțelegeri dintre Franța și Grecia. El dimpreună cu întreg elenismul recunoaște fără nici o rezervă marile servicii, pe cari Franța le-a adus cauzei Elenilor.

O alianță franco-spaniolă. În cercurile oficiale franceze și germane se pun stăruințe ca președintele republicii franceze să facă o vizită la Madrid. Aceasta cu scopul ca între Franța și Spania să se încheie o alianță.

În legătură cu această știre, ziarul parisian „Espagne” publică un prim-articol intitulat: „În drum spre alianța franco-spaniolă.”

În același timp ziarul „Corespondencia” din Madrid publică un articol ocupându-se cu avantajele alianței franco-spaniole.

Moartea profesorului P. Râșcanu. Din Piatra-Neamț ni se anunță încetarea din viață a fruntașului Petru Râșcanu, profesor la universitatea din Iași. Moartea lui P. Râșcanu a produs o adâncă impresie în toate cercurile. Rămășițele pământești ale defunctului au fost aduse și înmormântate în Iași. Odihnească în pace.

La Ferdinandovo s'au capturat și 6 cămile de către armata română, cari au fost oferite M. Sale regelui Carol. M. Sa le-a dăruit administrației județului Constanța.

Moartea lui Emanuil Isopescu. Ni se anunță din Cernăuți: Arhivarul statului, d. Emanuil Isopescu, fratele profesorului și deputatului român Isopescu, a murit în vârstă de 32 de ani, din cauza unei boli de inimă. Odihnească în pace.

Dispariția patriarhului sârbesc. Autoritățile austriace au sistat în zilele trecute cercetările întreprinse pentru găsirea patriarhului Bogdanovici, dispărut într'un chip atât de mistic.

Membrii episcopatului sârbesc s'au întrunit alaltăieri în Carlovăț, ca să se iee dispozițiunile bisericești necesare față cu dispariția patriarhului. Ei vor lansa o provocare, prin care patriarhul — presupunându-se că ar fi încă în viață — e provocat ca în timp de 6 luni și 6 zile să se întoarcă la reședința sa, altcum va fi numit un nou patriarh. Comisarul Iankovich s'a reîntors la Budapesta pentruca să-și prezinte propunerile referitor la numirea unui administrator. Probabil va fi însărcinat cu aceasta demnitate episcopul Gruici.

Epilogul căsătoriei de pe câmpul de luptă. Ziarele din România au vorbit zilele trecute, despre o originală căsătorie de pe câmpul de operațiune al armatei române.

Un sergent-major reangajat din compania a patra de subzistență, Iacom Alexandru, găsindu-se pe câmpul de operație, în comuna Lewschii, a făcut cunoștință cu o tânără bulgăroaică Gialonca Popp Ivanoff. Tinerii, s'au plăcut și după câteva zile s'au căsătorit chiar pe câmpul de operație. După încheierea păcii, tinerii soți, au mers în România și s'au dus la Iași, orașul natal al lui Iacom Alexandru. Căsnicia lor a fost însă, de foarte scurtă durată. Acum câteva zile, tânăra bulgăroaică, căreia îi trecuse, probabil dragostea pentru tânărul ei soț, a dispărut dela domiciliul conjugal, după ce luase cu ea suma de 1600 lei, bani, cari aparțineau unei cumnate a lui Alexandru Iacom. Tânărul soț, cu toată dragostea pe care o avea pentru soția lui, a reclamat cazul poliției locale, care a început imediat cercetările.

O nouă invenție pe terenul — escrocheriei. O încercare de escrocherie aproape unică în felul său a făcut zilele trecute agentul-bijutier ungar Filter. Aparatele bine studiate, cu care acest escroc de neexcepțională rutină s'a pus pe lucru i-ar fi asigurat reușita, dacă — după cum se întâmplă mai totdeauna în asemenea cazuri — nu s'ar fi aflat un „candidat la noviciat”, care să-l tradeze. Lucrul s'a întâmplat astfel: Un bijutier din Arad s'a dus la Budapesta, pentru ca să-și procure pentru prăvălia lui de giuvaere mai mulți articoli. Sperând, că va putea da de chilipir cumpărându-și cele necesare cu preț mai redus dela vre-un giuvaergiu scăpătat s'a dus cu scopul acesta la cafeneaua

„Quarnero”, localul agenților-bijutieri. Aici a intrat în vorbă cu un agent Filter cu numele înaintea căruia după un schimb de vorbe și-a și arătat dorința. Agentul îl ia cu binșorul pe bijutier și simulând precauțiune îi spune încetinel: „Ai avut noroc, c'ai dat chiar de mine; vezi, eu aș avea să-ți furnizez un negoț în preț de vre-o câteva mii de coroane; am tot ce-ți trebuie: ceasuri de aur și de argint; garnituri de masă etc. etc.; toate prețuesc 14.000 de coroane, eu ți le dau însă cu zece mii. Vină deci mâne la mine și facem târgul”, sfârșește agentul cu glas de sirenă. Bijutierul bineînțeles s'a despărțit foarte mulțumit de afacere și în ziua următoare s'a și prezentat la locuința lui Filter. Acesta îi arată obiectele, pe cari bijutierul le examinează cu scrupulositate și aflându-le pe toate veritabile spune agentului, că le cumpără bucuros, dar neavând bani la el să i le trimită cu rambursă. Agentul însă îi cere cel puțin jumătate preț înainte adică 5000 cor., pe cari după multă stăruință i le dă bijutierul. Pentru producerea unei mai mari siguranțe, Filter îi spune bijutierului arădan, că va călători însuși cu dânsul la Arad pentru ca să-i ducă bijuteriile și să-și ia banii. Plecarea au hotărât-o pe mâne zi.

În timpul acesta Filter s'a dus la un coleg al său agentul Kun, despre care știa că nu-i prea merge bine și i-a spus: „Mâne vei călători cu mine la Arad; eu voi fi eu un domn și voi avea în mână un cufăraș gabrin; Tu va trebui să aibi grijă, ca apoi când nu te observă nimeni să arunci cufărașul pe fereastră. Pentru asta vei primi dela mine 50 cor., dintre cari douăzeci, iată ți le dau acum. Și dându-i banii s'au hotărât să se întâlnească la gară la vremea hotărâtă.

În ziua următoare plecând ei cu trenul, Filter tot povestind cu bijutierul se preface, că i-e somn; se culcă și simulează sforăituri. Nebănuitor s'a culcat și bijutierul și a adormit în curând. Atunci Filter îi face semn lui Kun să arunce cufărașul. Kun îl ia și pleacă cu el afară. După câteva minute se reîntoarce apoi și îi spune lui Filter, că l-a aruncat. Atunci Filter se scoală și începe a sbiera și a se văita în gura mare, că, cineva i-a furat cufărașul cu bijuteriile; aproape plângând îl imploră pe conductor să caute pe la toți din vagon după averea lui perdută. Deodată ușa departamentului se deschide, intră doi detectivi, îl arestează pe Filter și scot cufărașul umplut cu — lemne.

Agentul Kun bănuind ceva înștiințase poliția despre însărcinarea, pe care i-o dase Filter și aceasta a trimis doi detectivi întru urmărirea periculosului tâlhar.

Iată un metod original de escrocherie budapestană, pe care nici noi nu am crede-o, dacă nu ne-ar adevăratele datele oficiale polițienești.

Bibliografie.

A apărut:

G. Diamandy: Chemarea codrului poveste vitejească în trei acte. București. Editura „Flacăra”. Această piesă a președintelui societății autorilor dramatice, se numără între succesele remarcabile ale Teatrului Național din stajiunea trecută.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Restaurantul „Gambrinus”,

este renovat radical și aranjat cu confort modern; bucătărie excelentă, vinuri curate excelente, prețuri moderate. — Săli speciale.

Sa 1891

Cu stimă: SZALAY IMRE, ospătar.

Bătăturile,

la 997

scotoșenia pielii, urciilor de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosiți „CANNABIN”
1 sticlă 1 cor., francată
1 coroană 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. ELESCH, farmacie la „COROANĂ” în Győr.

TEATRUL „APOLLO”

Vineri și Sâmbătă

Sfârșitul

orasului

Pompei

Cel mai senzațional film în 5 acte.

Prețuri de intrare obicinuite.

Reprezentările nu se succed,
ci se încep punctual la orele

5 și jum., 7 și jum. și la 9 și jum.

A 1403

Concurs.

Pentru ocuparea unui post de practicanț cu un salariu lunar de 100 cor. la *Agentura Generală a băncii de asigurare „Transsylvania” în Cluj.*

Dela petenți se cere să fie absoluți de o școală comercială și vor fi preferați aceia, cari au aplicare și pentru afaceri externe de organizare, acuzare etc.

Pentru aceia, cari au eventual praxă pe acest teren se vor stabili emolumentele prin învoială reciprocă.

După un an de praxă corespunzând așteptărilor alesul va fi definitivat cu drept de penziune.

Cererile instruite cu actele necesare sunt a se înainta numitei Agenturi Generale până la 10 Octombrie n. a. c.

Cluj 17 Septembrie 1913.

AGENTURA PRINCIPALĂ
a băncii gen. de asigurare mutuală
„Transsylvania”
a. c. g. l.

Ta 1413

Tânăr funcționar 45 luna, posedă casă, pământ, 3000 lei, foarte cinstit, doresc căsătoria unei domnișoare, gospodină, cinstită, dotată 3—4000 lei, și croitoreasă, trimiteți fotografia pe adresa:

PETRE D. CANCIU
(Ca 1414—1) Piatra-Olt Romanai (România).

ANUNȚ.

În cancelaria subscrisului află aplicare momentană

un scriitor român,

care posedă bine limba maghiară, română și știe scrie la mașină. Condițiuni favorabile.

Dr. IOAN HAMBAȘIAN
(Ha 1385—3) adv. Câmpeni (Topánfa va.)

Vin nou (must).

Subscrisul va avea de vânzare peste trei săptămâni 120—140 Hl. vin nou (must), de prima calitate.

Reflecțanții să se adreseze la:

PETRU VANCU, învățător și proprietar de vie în Magyarád.
Va 1392—3

Prăvălie românească!

O prăvălie mixtă, cu drept de trafic, licență de beuturi, mărci postale etc., poziție foarte bună, una din cele mai cunoscute prăvălii române, aflătoare la piața mare în centrul Vârșetului unde circulația e cea mai mare, din cauza unei nefericiri e de predat și de e posibil români reflecțanți vor fi preferați. — A se adresa lui

Su 1379

Vasilie Subota, Versecz.

VALORIZARE de NISIP!

Cine are
nisip mult
să ceară în
interesul
propriei
următoare
catalogue și
prospect
la 905—30

F. 3. Forme și unelte pentru pregătirea articolelor de beton.

F. A. Fabricarea țiglei de beton orânduită la lucru de mână.

Cs. G. 4. Fabricarea țiglei de cement pentru lucru de mână.

B. B. 1. Fabricarea blocurilor de beton.

C. S. 1. Fabricarea tablelor mozaic și cement.

Să ceară totodată examinarea gratuită a nisipului, mergerea la fața locului a inginerului nostru și să examineze mașinile noastre de valorizarea nisipului.

Fabrică de
mașini p.
industria
de nisip.

SZÁNTÓ és BECK

Ingineri

BUDAPEST, VII., Viola-utca 7.

Prima fabrică de bănci de școală
brev. reg. ung.

Liferează

cele mai moderne și mai bune
bănci de școală

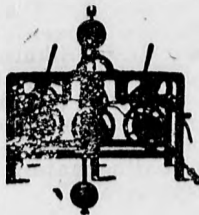
brevetate sistem „Feiwei”,
„Zahn” și „Rettig”, mobi-
liar pentru școli aparate de
gimnastică, mobilier modern
pentru biserici, bănci pentru
biserici și mobilier pentru
:: grădinițe de copii. ::

Fe 1288

Prețuri gratis.

Fabricarea aranjamentelor de
birouri moderne.

Oroloage de turn

pentru palate, aces
comunale, fabrici, lo-
cuințe private regu-
lează și aranjază mai
favorabil:

Müller János

Succesorul lui Mayer Károly
dela prima aranjare cu vapor a fabricii
de oroloage din

Budaposta, VII., Tökölly-ut n-rul 52.
(Casa proprie).

Cataloge și specificări de prețuri trimit gratis
Nu 102-25 și franco.

STEFAN SLADEK jun. fabrică de mobile

VÂRȘET, strada Kudritzner n-rul 44-46.

Cea mai renumită
mare fabrică de mobile
din sudul Ungariei (VERSECZ).

Sa 118-120

Pregătește mobilele cele mai mo-
derno și luxoase cu prețuri foarte
moderate.

Mare depozit de piane excelente,
covoare, perdele, țesături foarte fine
și mașini de cusut.

Beutură excelentă
și cu gust bun,
care produce sânge.
— Recomandă de
medici contra bo-
lei de anemie,
lipsă de sânge,
nervositate,
reconvalescență.

Influințează producerea sângelui, întărind
muschii și nervii, dă apetit fără a avea ceva
urmări neplăcute asupra stomacului sau la dinți.

Prețul unei sticle mari . . . Cor 3-50
" " " mică . . . " 2-

Se capătă în toate apotecele. — Depozitul principal la:
GUIDO FABRITIUS,
Fa 1047 apotecar în Sibiu.

DANIEL ROUBITSCHKE

PIETRAR

Sibiu-Nagyszeben, str. Gării (Bahnhofgasse) 4.

Atrage atențiunea on. public din loc și provincă asupra
magazinului de pietre mormân-
tale și atelierului de pietrărie.

Bogat asortiment de monumente mormântale de marmoră de Carrara, granit, sienit, porfir, labrador
etc. — Execută tofelul de lucrări de pietrărie și sculptură în piatră, după orice desen precum în
monumente mormântale, s. Treime, cruci pe lângă drum și lucrări de piatră pentru clădiri, și
stilul cel mai frumos și modern. Renovarea și auirea monumentelor vechi mormântale se execută
prompt și ieftin. — Prospecte și deseneuri la dorință trimet gratis și franco. — Renumita mea firma
să n'o confundați cu alte firme similare. Ro 1281

K. S. THEIL, primul fabricant de butoaie

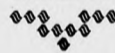
Sibiu-Nagyszeben, Bahngasse nrul 15.

Oferă BUTOAIE DE VIN
executate din materialul
cel mai excelent; dela cele
mai mici până la cele mai
mari, cu prețuri moderat.
Mare depozit permanent
de butoaie. — Comenzile
se efectuează grabne și
conștiințios.

— Cereți prospecte. —
Te 1210

FABRICĂ TRANSILVA-
NIANĂ DE BRÂNZETURI
DE OAIIE CU PUTERE
ELECTRICĂ.

Carl Albrecht

Sibiu, str. Burgergasse nr. 13-15

Oferă cele mai renumite soiuri de brânză.
Brânză secuiască, recunoscută de cea mai
fină specialitate în lunile Martie — Septem-
vrie. Brânză de prima calitate, uncurcasă
și dulce, în lunile Septembrie — Februarie.
Brânză de oaie Seunda, mai puțin un-
roasă. Cea mai bună calitate de brânză de
munte în burduf. Producțiune zilnică,
— proaspete, expedate cu ramburs —

Liste de prețuri și probe se trimet la
cerere gratuit și franco.

A 1279

Dușan Sabonovits

(Du 1317)

BLĂNAR

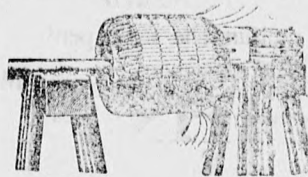
Vârșet, strada școlii numărul 4.

Își recomandă în atenția on. public din loca-
litate și provincie bogatul său asortiment de blă-
nărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole
de fabricație proprie; mantale de blană, blane de
călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni
și doamne, ultima modă și lucrare cu gust. Pre-
țuri ieftine. Primește orice lucrări de blănărie pen-
tru prefacere, căptuire, căptușirea și colierea man-
talelor. Serviciu prompt și conștiințios.

Numai marfă bună și execuție de I-ul
rang.

Specialități: repararea mașinelor electrice,

in orice mărime și de
orice fabricație, fabrica-
ție de colectoare, imple-
tirea de armatură, trans-
covolu are. Fa 1290

Motoare electrice. Dinamos.

Coresp. în limbile: română, franceză, germană și maghiară.

Frank és Berger, Budapest, VIII.,
Bezerédj-utca 5/e.

Dacă vorești să ai un clasornic inexcipient sau dacă vorești să-ți fie clasornicul reparat cu specialitate te adresează clasornicarului ::

WILHELM ZEY

în SIBIIU, Piața-mică numărul 16.,

unde se capătă cu prețuri convenabile, pe lângă garanția toffelului de oroloage pentru buzunar, — pentru părete, și — sunătoare.

Fii atenți la firmă!

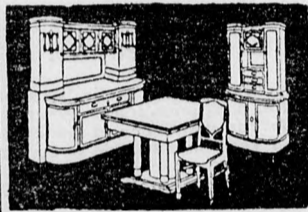
Ze 1278

Hinger József

tâmplar pentru edificii și mobile

Alba-Iulia, (Gyulafehérvár) str. Séchenyi nr. 10.

==== (Casa proprie). ====

Pregătește orice lucrări din acest ram atât noi cât și reparaturi; lucrări pentru clădiri, aranjamente complete pentru școli, biserici, locuințe, birouri etc., din material bun și uscat după model sau din combinație proprie. — Prețuri convenabile, serviciu coulant se garant. (Hi 1280)

Mihályi Béla

pictor pentru biserici

UNGVÁR, Dombalja-utca 7 sz.

Ca autor expert al picturii bisericesti greco-orientale și gr. catolice îndrănesc a ruga sprijinul on. dñi preoți gr. orientali și gr. catolici.

EXECUT:

pictura modernă a internelor bisericilor, în stil simplu și decorat, tablouri pentru cerimi și pereți, executate excelent. — Toffelul de picturi bisericesti, și anume:

icoane pentru iconostase, altare, jertfelnice, cruci și pentru prapori, executate pe mătase și pânză, plascente și crucifixe pictate în mod artistic.

Anticitez de pe acum mulțumitele mele pentru binevoitorul sprijin al on. dñi preoți. Mi 1237

Crucifixe

pentru drumuri și câmpii, din material bun, tinichea zincuită, pictate cu uleiuri durabile și cu inscripție și cuie

înălțimea	100 cm.	136 cm.	160 cm.	180 cm.
depărtarea între brațe	85 cm.	120 cm.	130 cm.	140 cm.
Prețul	30 cor.	40 cor.	60 cor.	70 cor.

Am o mulțime de scrisori de recunoștință. — Planuri gratis. — Mergerea la fața locului o fac pe cheltulala proprie. —

IN ATENȚIUNEA DOAMNELOR!

Pielea frumoasă a feței e condiția principală a frumseții. Fiecare damă nutrește această dorință ferbinte, dar, regret, luându-se ele după reclamele alarmante, rămâne numai cu dorința. — Cea mai bună dovadă despre bunățatea unui articol este faptul cât este el de răspândit. — Bunătatea neîntrecută a preparatelor dr.-lui Sihulsky o dovedește, afară de numeroasele scrisori de recunoștință, faptul că anual expediem în toate părțile țării și în Europa, dar și în Asia și America avem numeroși mușterii, cari comandă deodată sute de pachete, pentruca să facă economie cu cheltuielile de expediare.

Preparatul renumitului dr. Sihulsky nu conține materii vătămătoare; întrebuințarea acestui aparat îndepărtează

pistruele, petele, sgrăbunțele, lucirea feței și roșata feței.

Preparatele dr.-lui Sihulsky, și anume: alifie pentru față, cremă de mătase, săpun, pudră de mătase, apă pentru față, sunt pentru întrebuințare de noapte și ziua.

!!! Feriți-vă de imitații. Preparatele adevărate sunt numai cele prozavute, pe tegle și pe împachetarea externă, cu fotografia și iscălitura dr.-lui Sihulsky!!!

Alifie pentru față de dr. Sihulsky	oor.	1.40 fl.
Săpun " " " "	"	70 "
Apă " " " "	"	1.40 "
Cremă de mătase " " "	"	1.20 "
Pudră " " " "	(în orice culoare)	1.20 "

Gosmeticul lui Puky pentru mâni, deși e preparat nou, se bucură de mare trecere, și ca atare este unicul preparat, care chiar și mânilor celor mai neglijate le dă culoare albă ca zăpada și redă pielei o finețe ca de catifea. Modul de întrebuințare se dă la fiecare sticlă. Prețul 70 fl.

Pentru îngrijirea spirital pentru păr „Capillor” care împiedecă căderea părului oferim rețeta pentru părul, împiedecă chelia. — Modul de întrebuințare se dă la fiecare sticlă! Prețul 1 oor. 20 fl.

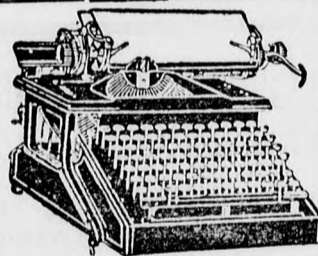
„Regenerator pentru păr” redă părului cărnul colorarea originală Prețul 2 cor.

Comenzile peste 10 cor. se expediază franco.

Preparatele mai sunt de vânzare la:

Farmacia MEZEI și ALEXANDER în Kassa.

Scrieți adresa corectă. — Comenzile se expediază imediat. Me 1236 Discreția e asigurată.

INȘTIINȚARE.

Aducem la cunoștința on. public, că despărțământul nostru de covoare l-am predat domnului

JONÁS BERTALAN,

care-l va conduce și pe mai departe în localitățile noastre.

Iar, întreprinderea noastră de aranjamente moderne pentru birouri am amplificat-o. Acest nou despărțământ al nostru dela 1 MAIU n. se află

în noile noastre localități

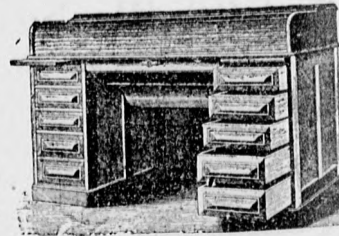
din palatul MERBL (lângă prăvălia-Linoleum).

Ca reprezentanții principali în sudul Ungariei ai renumitei mașini de scris SMITH PREMIER și JERRY și ai mobilelor americane pentru birouri, fimem în localitățile noastre

expoziție permanentă de mobile p. birouri și mașini de scris.

Cercetarea acestei expoziții nu obligă să cumpărați.

Considerând că atelierul nostru de reparări l-am mărit și l-am aranjat modern precum și în urma excelențelor conducători, suntem în măsură a satisface celor mai delicate pretențiuni în mod prompt și conștințios. Rechizitele noastre americane sunt din calitate excelente, și se vând cu prețuri

originale de fabrică. Primim și mai departe îngrijirea mașinilor de scris și reparări și orice comandă o executăm în modul cel mai culomt și prompt. — Rog și pe mai departe binevoitorul sprijin suntem cu stimă:

Maitinszky Pál és Társa, Temesvár.

prima întreprindere de aranjamente moderne pentru birouri și stabiliment de mașini de scris „SMITH” din Ungaria-de-sud. Ma 129

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA”

TELEFON
NR. 750.

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

TELEFON
NR. 750.

ARAD

STRADA ZRINYI, NUMĂRUL 1|a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat clișeie, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre, tipăriți pentru bănci și societăți, precum și tipăriți advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

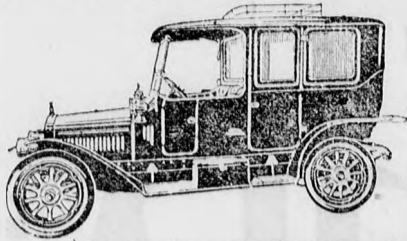
Executare
promptă.

Prețuri
moderate.

Reparaturi de motoare și automobile în orice
mărime execută în atelierle mecanice de mașini

W. BENKER

SIBIU, Lederer-gasse nrul 30.

Specialitate: Aparate electromagnetice de aprins. — Roți dințate, tăiate.
Be 1276

Expoziție permanentă a bazarului german
IOSEF JIKELI
SIBIU, str. Cisnădiei (Heltauergasse) 47. — Telefon 190.

Consemnarea mărfurilor expuse:

Sticlă, porțelan, obiecte de bucătărie. — Instalație completă de bucătărie în diferite prețuri. — Cadouri de argint, nichel și aramă. — Obiecte decorative. — Ciasornice, articole de toaletă, de voiaj, pentru turiști și manevre (aluminii). Obiecte de oțel englezesc și Solinger, tacâmuri. — Scule bisericești catalog gratis. — Cadre pentru tablouri și ținatoare de fotografii. — Lămpi pentru electricitate. Garnituri de spălat, mese de spălat, băi, carnișe, mobile de fier. — Amintiri din Sibiu. — Noutăți sosesc neconținut. — Prețuri ieftine.

ATENȚIUNE!

ATENȚIUNE!

Nici un român să nu-și cumpere mobile până ce nu vizitează
PRIMA FABRICĂ ROMÂNEASCĂ DE MOBILE

EMIL PETRUȚIU

în SIBIU (Nagyszeben) str. Sării (Salzgasse) 37. :: Telefon: 47.

care execută totfelul de mobile moderne în toate stilurile, — ca garnituri pentru dormitoare, prânzitoare și saloane.

EXPOZIȚIE ZILNICĂ

cu garnituri complete.
Construiește toate lucrările de lipsă pentru biserici vechi și noi și binale, pe lângă executarea cea mai solidă; promptă și pe lângă garanță.
(Pe 184)

ATENȚIUNE!

ATENȚIUNE!

Agentia principala a fabricii de mașini a căilor ferate imp. și reg. Mare depozit de mașini de trântit, motoare cu benzină, absolvoitoare de gaz, cu gaz, locomobile, mașini cu aburi, aranjamente pentru mori totfelul de mașini și revizite economice. *Noutate!* Patent Record II, mașini de semănat, excelentă: 3 mașini combinate.

Agentia fabricii de mașini Massey-Harris soc. pe acții în TORONTO (America-nordică), pentru legarea snopurilor, mașini secerătoare, aparate pentru cositul ierbei, tăvălicuri și grăpi cu colți. *Noutate!* Mașină sistem Massey-Harris pentru grebarea brezelor combinată cu aparat pentru întorsul fânului, două mașini combinate, executate din oțel.

Agentia fabricii de mașini FEHÉR MIKLÓS soc. pe acții BUDAPESTA, pentru locomobilele „Record” cu benzină, pluguri, imblătitoare și vehicule, — pentru mănarea morilor, motoare cu benzină și oleiu brut și achiziție pentru mașini de imblătit, precum și aparate de tăiat pentru mori și pentru despicarea lemnului. Aranjamente complete pentru cemeră de nutrețuri.

Agentia soc. pe acții Alfa Separator pentru totfelul de mașini pentru lăptării, aparate pentru răcirea untului, vase pentru lapte, aranjamente complete pentru lăptării; cele mai bune aburi-toare pentru nutrețuri.

Automobile, autobusuri în orice mărime cu garanță.

Mașini pentru transportări de greutate cu aburi și benzină

Ardesie-Eternit, cel mai bun material pentru acoperit.

Schimb de orice fel de mașini de imblătit; motoare, mașini și rechizite economice excelente.

Achiziție pentru orice mașini, cu prețuri ieftine.

Reparaturile mașinilor și a rechizitelor economice se execută cu specialitate și cu prețuri foarte ieftine.

Birou și depozit: **IOSIF LĂNYI** Brașov strada Lungă 201.
Telefon Interurban: 382.

(La 505)

De aproape 50 de ani renumita firmă

Heldenberg
din SIBIU str. Heltausr 9

este cele dintâi și unicul magazin de pianuri și harmoniuri al Transilvaniei, al cărei proprietari sunt specialiști în construirea pianurilor și au și diplomă de conservator. Oferă on public :

pianine, pianuri și harmoniuri,

instrumente alese cu pricepere dela cele mai bune firme cu cele mai ieftine prețuri de fabrică pe lângă deplină garanță.

Alife „Măgnás” p. față:

singurul mijloc cosmetic nevătămător, contra sgrăbunțelor, depozitului pielii, petelor din față, crepării pielii, roșății și contra tuturor boalelor de piele. După întrebuințarea unei singure tegle dispar sbărțiturile feței. Prețul 1 tegle 1 cor. 50 fil. Pudră „Măgnás” (în 3 culori) 1 cutie 1 cor. 50 fil. Săpun „Măgnás” 1 cor. 20 fil.

Cosmetic „Măgnás” pentru mâni:

foarte folositor pentru catifelarea mânilor roșii, degerate, crepate, aspre și sbărțite. E de prisos a se mai întrebuința glicerina și vaselină, deoarece efectul cosmeticului „Măgnás” e sigur și acest cosmetic poate fi întrebuințat și ziua — Prețul 90 fil.

„Anti pertussin”:

mijloc excelent contra tusei și răgușelii, respirației grele, catarului, tusei măgărești la copii. — Prețul 1 cor. 80 fil.

Spirit „Prima”:

mijloc excelent contra reumei și podagrei, durerii de cap și de dinți. După 1—2 întrebuințări are efect sigur. — Prețul 1 sticle mari 1-50 fil.

Spirit „Cappilloform”:

singurul mijloc excelent contra căderii Părului. — Prețul 1 cor. 50 fil.

„Deutoform” apă pentru gură:

cel mai bun mijloc contra mirosului rău de gură și pentru împiedicarea stricărei dinților. — Prețul 1 cor. 50 fil.

Balsam de Ardeal pentru stomac:

mijloc excelent contra durerilor de stomac, lipsei de apetit, incuierii scaunului, stomacului stricat și boalelor de stomac. — Prețul 1-50 fil.

Vopsitor pentru păr:

în culoarea neagră, întunecată și brună deschisă, mijloc excelent și durabil, nu murdărește albiturile de pat. — Prețul 5 cor.

Regenerator pentru păr:

redă părului cărunț culoarea originală. — Prețul 1 cor. 20 fil.

Contra ciumei de porci:

precum și în contra tuturor boalelor porcilor, cel mai excelent medicament, recomandat de către medici, este praful de Ardeal pentru porci — Prețul unei cutii mari 1 cor., o cutie mică 50 fil. O singură întrebuințare a prafului de Ardeal pentru galite încetează perirea galitelor. — Prețul 1 cor.

Hypnoneron:

singurul mijloc sigur și probat contra nervosității și a insomniei. Prețul 3 cor. — Toate medicamentele mai sus amintite se află de vânzare și se pot comanda numai la farmacia lui

KELEMEN SÁNDOR ZILAH. :-: Vă pășiți de imitații!!